

ΓΥΡΩ - ΓΥΡΩ ΟΛΟΙ, ΣΠΟΡΟΣ –ΣΧΙΝΟΣ-ΠΕΡΙΒΟΛΙ

**ΣΤΑΜΑΤΟΥΛΑΚΗ Α.¹, ΚΑΒΟΥΡΑΣ Μ.¹, ΒΑΦΙΑΣ Δ.¹, ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ Γ.¹
και ΨΩΡΑΣ Π.¹**

¹ 1^ο Δημοτικό Σχολείο Βροντάδου Χίου, Διεύθυνση Α/θμιας Εκπαίδευσης Χίου
e-mail: kylelb@gmail.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Είναι γνωστή σε όλους μας η οικολογική καταστροφή που συντελείται στη χώρα μας, η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και της ποιότητας της ζωής μας. Ο ρόλος του ανθρώπου τόσο στην καταστροφή του όσο και στη λύση προβλημάτων που προέρχονται από αυτή είναι καθοριστικός.

Μέσα από τη μελέτη της βιοποικιλότητας του τόπου μας, των ενδημικών δέντρων και φυτών στοχεύουμε στην ευαισθητοποίηση αλλά και αγάπη των μαθητών μας στα φυτά και δέντρα του τόπου μας.

Με δραστηριότητες στην αίθουσα, στην αυλή, στον κήπο, στο πάρκο, στο λιβάδι, στο δάσος οι μαθητές θα αντιληφθούν την αναγκαιότητα της χλωρίδας και την ανάγκη διατήρησης της. Θα αποκτήσουν δεξιότητες φύτευσης, μεταφύτευσης, φροντίδας των φυτών και θα ανακαλύψουν τη σύνδεση των φυτών μας με τη λαϊκή παράδοση και τοπική ιστορία.

STAMATOULAKI A.¹, KAVOYRAS M.¹, VAFIAS D.¹, PANTELIDIS G.¹ and PSORAS P.¹

¹1st Elementary School of Vrodados Chios, Education office of Chios
e-mail: kylelb@gmail.com

ABSTRACT

These days most of us are familiar with environmental issues concerning the degradation of our natural environment and the pollution in our everyday life. People are much to blame for the cause of the present ecological imbalance but at the same time they are the only ones who can help prevent further damage and reverse the situation.

Through the study of biodiversity in our local area, that is the study of endemic trees and plants, we aim to make our students more sensitive toward our local natural environment. Moreover they can discover the connection between local plants and folk tradition and local history.

Students have the chance to experience the need to protect our local habitat through activities in the classroom, the schoolyards, the local gardens, parks, fields and woods. Such activities enable the students to acquire various skills, such as how to plant, transplant, and learn how to care for plants and trees in general.

Λέξεις κλειδιά: πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, βιοποικιλότητα, Δ.Σ. Βροντάδου Χίου

1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

Το παγκόσμιο πρόβλημα της έλλειψης πρασίνου, της κλιματικής αλλαγής συνδέεται με την έγνοια και τη φροντίδα κάθε τόπου για το δικό του κομμάτι γης.

Τα «φυτά»ως αντικείμενο προγράμματος Π.Ε προσφέρονται για περιβαλλοντικό «προβληματισμό» τόσο για την εκπαιδευτική τους αξία ως γνωστικό αντικείμενο- η σημασία τους μέσα στο οικοσύστημα μέγιστη- όσο και για τη διεπιστημονική προσέγγιση που επιδέχεται, αφού όλα σχεδόν τα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος περιέχουν σχετικές αναφορές, οι οποίες παράλληλα μπορούν να αξιοποιηθούν και στα πλαίσια μιας τέτοιας εργασίας. Το συγκεκριμένο θέμα ανήκει στα άμεσα ενδιαφέροντα των μαθητών. Έχει σχέση με το αναλυτικό πρόγραμμα της τάξης στο μάθημα της Μελέτης Περιβάλλοντος αλλά και με το κοντινό περιβάλλον του σχολείου. Δίνει την ευκαιρία για ανάπτυξη δεξιοτήτων και διαμόρφωση στάσεων. Εμπλέκει με πολλούς τρόπους τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας.

2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Σύμφωνα με τη γνωστή τριμερή ταξινόμηση (κατά Bloom) θέσαμε στόχους από όλες τις κατηγορίες του γνωστικού, συναισθηματικού και ψυχοκινητικού τομέα.

Γνωστικοί

- Να γνωρίσουν οι μαθητές το ρόλο των φυτών στο οικοσύστημα. Να κατανοήσουν τη σημασία τους στη διατήρηση της ζωής.
- Να γνωρίσουν τους κινδύνους καλλιέργειάς τους.
- Να μάθουν να παρατηρούν και να ταξινομούν τα φυτά με βάσει διάφορα κριτήρια
- Να γνωρίσουν το φυσικό πλούτο της ιδιαίτερης πατρίδας τους, της Χίου.
- Να ενισχύσουν την ιστορική τους μνήμη, μέσω της καταγραφής και ανάδειξης των πολιτιστικών και οικονομικών στοιχείων ερχόμενοι σ'επαφή με ανθρώπους από τα Μαστιχοχώρια και τον Κάμπο της Χίου.
- Να εκφραστούν με όλα τα είδη του γραπτού λόγου (διηγήσεις , περιγραφές, συνεντεύξεις κ.λ.π.) με τα οποία θα παρουσιάσουν τις διάφορες δραστηριότητές τους.
- Να αποκτήσουν εμπειρία στην έρευνα, καταγραφή και αναζήτηση στοιχείων και πληροφοριών στις διάφορες πηγές.
- Να μάθουν να οργανώνουν και να συνθέτουν μια ομαδική εργασία.

Συναισθηματικοί

- Να βιώσουν με τη συμμετοχή τους σε ομαδικές δραστηριότητες τις αξίες της συνεργασίας, της αλληλεγγύης και της αλληλοβοήθειας. Να αναπτύξουν πνεύμα συνεργασίας, πρωτοβουλίας
- Να νιώσουν την ομορφιά της φύσης και να την αγαπήσουν.
- Να αντιληφθούν το μέγεθος του κινδύνου που προκαλεί ο άνθρωπος στην ενδημική βιοποικιλότητα.
- Να ενδιαφερθούν ενεργά για την ποιότητα του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο ζουν και να εργαστούν για τη διατήρησή του.
- Να διαμορφώσουν υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά.
- Να αναπτύξουν κριτική και συγκριτική σκέψη με στόχο τη δράση και ενεργή τους παρέμβαση για λήψη καλλιτέρων αποφάσεων ως προς τα προβλήματα του περιβάλλοντος.

Ψυχοκινητικοί

- Να μάθουν να δουλεύουν ατομικά και ομαδικά.
- Να αποκτήσουν δεξιότητες χρήσης εργαλείων μαθαίνοντας πώς να σκάβουν, να φυτεύουν και να φροντίζουν τον κήπο
- Να μάθουν να παρατηρούν και να καταγράφουν τα στάδια ανάπτυξης ενός φυτού.
- Να εκφραστούν καλλιτεχνικά με τη ζωγραφική, τη μουσική, το θεατρικό παιχνίδι, το χορό.

3. ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Βασική μεθοδολογική πρόταση του προγράμματος ήταν η **μέθοδος σχεδίου εργασίας (Project)**. Η πρόταση υιοθετήθηκε. Με την τεχνική της **ιδεοθύελλας** φάνηκε ότι ο μεγαλύτερος αριθμός των μαθητών μας έδειξε ενδιαφέρον για την ενασχόληση με τα φυτά του τόπου μας, και τη δημιουργία μιας πράσινης γωνιάς με φυτά, λουλούδια και δέντρα στην αυλή του σχολείου μας. Έτσι επιλέχτηκε το θέμα αφού πάρθηκαν τα πρώτα ερεθίσματα σχετικά με τα ενδιαφέροντα των μαθητών.

Καθορίστηκαν τα τρία υποθέματα, τα στάδια υλοποίησης τους, καταγράφηκαν οι υπευθυνότητες και η δράση. Ο κάθε δάσκαλος της περιβαλλοντικής ομάδας με την τάξη του, ανέλαβε ένα από τα τρία υποθέματα (σπόρος, σχίνο, περιβόλι). Το υπόθεμα του «σπόρου» δουλεύτηκε συγχρόνως απ' όλους.

Κατά διαστήματα γινόταν ανατροφοδότηση των ομάδων με ανακοινώσεις, επισκέψεις ειδικών, έρευνα σε βιβλιογραφία, παρουσίαση βίντεο, σλάιτς, έρευνα σε ιστότοπους μέχρι τη δράση και τελική σύνθεση του προγράμματος καθώς και παρουσίασή του.

Η **ομαδοσυνεργατική μέθοδος** ήταν απαραίτητη για όλα τα στάδια υλοποίησης του σχεδίου εργασίας. Η συγκρότηση των ομάδων έγινε ανάλογα με το ενδιαφέρον του κάθε μαθητή για τα προς διερεύνηση αντικείμενα. Σε κάθε ομάδα ορίστηκε ένας **συντονιστής** και ένας **γραμματέας**. Οι ομάδες ήταν τετραμελείς και κάθε μέλος ανέλαβε κάποιες αρμοδιότητες και κάποιες υποχρεώσεις.

Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του σχεδίου εργασίας πολλές τεχνικές έδωσαν την ευκαιρία στους μαθητές να βιώσουν τη χαρά της ανακάλυψης της γνώσης αλλά και της αισθητικής καλλιέργειας και της ανάπτυξης όλων των ειδών νοημοσύνης.

Αυτές ήταν :

- Μελέτη πεδίου
- Περιβαλλοντικά Μονοπάτια
- Πειράματα
- Παιχνίδια ρόλων
- Δραματοποίηση
- Μελέτη Προβλήματος
- Μεθ ηδονής μανθάνειν (παιχνίδια, σταυρόλεξα, παροιμίες, κρυμμένες λέξεις παζλ, αλυσιδωτές ιστορίες)

Χρησιμοποιήθηκε το διεπιστημονικό μοντέλο εξέτασης του θέματος, εξετάζοντας τη χλωρίδα τόσο από τη μεριά της Φυτολογίας, όσο και από της Γεωγραφίας, της Ιστορίας, της Λογοτεχνίας και της Λαογραφίας.

Η παιδαγωγική μέθοδος που υιοθετήθηκε ήταν της βιοματικής προσέγγισης και ενεργητικής μάθησης με συντονιστή, καθοδηγητή και συνεργάτη το δάσκαλο.

Φωτογραφία 1

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Σχολική αίθουσα – εργαστήριο

(Συζήτηση στην τάξη, συλλογή πληροφοριών , ανάγνωση βιβλίων, έρευνα βιβλιογραφίας, κατάρτιση ερωτηματολογίων, καταγραφή των σκέψεων τους με τη δημιουργία πεζών κειμένων ή

ποιημάτων, πειράματα, τήρηση ημερολογίου, εργασία στο «Σποροτετράδιο», έρευνα στο διαδίκτυο-επικοινωνία με άλλα σχολεία σε Ελλάδα, προβολή ταινίας, βίντεο-σλάιτς. Κατασκευή χειροτεχνημάτων, εικαστικές παρεμβάσεις με βάση το ξύλο, το χαρτί, τον πηλό. Δραματοποίηση, θεατρικά παιχνίδια. Τραγούδια, μουσική και χοροί. Έκδοση εφημερίδας. Δημιουργία CD-ROM με συνοπτική παρουσίαση του προγράμματος.)

Φωτογραφία 2

Αυλή

(Δημιουργία σχολικού κήπου –πράσινης γωνιάς-με ποικιλία σπόρων από ενδημική χλωρίδα – φροντίδα και περιποίηση των φυτών- αναγνώριση χλωρίδας, κατασκευή θερμοκηπίου.)

Φωτογραφία 3

Κοντινό δάσος

(Περιβαλλοντικά μονοπάτια δε διάφορες εποχές .Γνωριμία με όλες τις αισθήσεις .Συλλογή φύλλων και καρπών)

Φωτογραφία 4

Μαστιχοχώρια

(Γνωριμία με τα Μαστιχόδενδρα-τρόπος καλλιέργειας-επαφή με μαστιχοκαλλιεργητές. Γνωριμία με τα Μαστιχοχώρια)

Φωτογραφία 5

Περιβόλια

(Αποτύπωση του οικοσυστήματος στις διάφορες εποχές και καταγραφή στοιχείων με μελέτη πεδίου και υποστήριξη από μέλος του Συλλόγου Οικολογίας και περιβάλλοντος Χίου. Αρχιτεκτονική διάσταση- Αρχοντικά του Κάμπου Ορθολογική διαχείριση του νερού, το μαγγανοπήγαδο στο περιβόλι, θρύλοι, ιστορίες, παραμύθια και ξωτικά.)

Φωτογραφία 6

Επαφή με κοινωνικούς φορείς – Συναντήσεις με ειδικούς

(Επίσκεψη στο Δήμαρχο, συνομιλία με εκπροσώπους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, επίσκεψη στο Δασαρχείο, συνάντηση με γεωπόνο, συνάντηση με εκπρόσωπο του συλλόγου Οικολογίας, συνεργασία με άλλες περιβαλλοντικές οργανώσεις όπως την Ελληνική Εταιρεία Προστασίας του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς.)

Φωτογραφία 7

Επισκέψεις

(Επίσκεψη στο εργοστάσιο της Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών Χίου, στα γραφεία της και στο κατάστημά της, στο εργοστάσιο χυμών της Ένωσης Εσπεριδοκαλλιεργητών Χίου, στις βιοτεχνίες χιακών γλυκών στον Κάμπο της Χίου, στα θερμοκήπια των χωριών Ζυφιά και Νένητα, στο Λαογραφικό Μουσείο Καλλιμασιάς)

Φωτογραφία 8

5. ΔΡΑΣΕΙΣ -ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

- Κατασκευή θερμοκηπίου. Διαμόρφωση σχολικού κήπου
- Επίσκεψη στο Δήμαρχο, στο Δασαρχείο.
- Δενδροφύτευση
- Μοίρασμα φυλλαδίων για προτίμηση ντόπιων φρούτων και λαχανικών στη γειτονιά, και για τους κανόνες πρόληψης πυρκαγιών

- Συμβολικά δρώμενα σε δημόσιους χώρους με σκοπό την αναγκαιότητα διατήρησης της φυσικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς
- Παρουσίαση στην τοπική κοινωνία της ομορφιάς της ενδημικής χλωρίδας και της αξίας της στη ζωή μας σήμερα , ανάδειξη της ανάγκης διατήρησής της
- Έκθεση εργασιών μαθητών, έκθεση φωτογραφίας, θεατρική παράσταση, χοροί και τραγούδια του τόπου μας.
- Προβολή της ταινίας του Χιώτη σκηνοθέτη Δ.Αβδελιώδη : « Το δέντρο που πληγώναμε »

Φωτογραφία 9

6. ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Διερευνητική αξιολόγηση

Σύμφωνα με τη θεωρία του δομητισμού στηρίζομαστε σ' αυτό που ήδη γνωρίζουν οι μαθητές και εκεί πάνω δομούμε τη νέα γνώση. Έτσι διερευνήσαμε μέσα από συζήτηση και χρήση ερωτηματολογίου το επίπεδο των γνώσεων των παιδιών και τη στάση τους απέναντι στο θέμα. Εντοπίσαμε και σημεία με εσφαλμένες αντιλήψεις και ιδέες οπότε χρειάστηκε αναδόμηση βάσει σχεδιασμού.

Διαμορφωτική αξιολόγηση

Πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του προγράμματος με διάλογο στην τάξη, με ενημέρωση για την πορεία εργασίας των ομάδων , με διορθώσεις και παρεμβάσεις όπου κρινόταν απαραίτητο, για ανατροφοδότηση και αναδιατύπωση των αρχικών στόχων. Συστηματική παρατήρηση της συμπεριφοράς των μαθητών για αλλαγή στάσης . Τήρηση ημερολογίου και ενημέρωση του φακέλου με το συγκεντρωμένο υλικό.

Τελική αξιολόγηση

Πραγματοποιήθηκε με συμπλήρωση ειδικών ερωτηματολογίων, με ασκήσεις τεστ, με συζήτηση στη τάξη, με καταγραφή των εντυπώσεων των σκέψεων, των συναισθημάτων, αλλά και των δυσκολιών που συναντήσαμε στην υλοποίηση του προγράμματος, με παιχνίδια ρόλων, με την παρουσίαση στο κοινό της όλης εργασίας σε ειδική εκδήλωση στο τέλος της χρονιάς.

Φωτογραφία 10

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Περιβαλλοντική διάσταση

Με τις γνώσεις και δεξιότητες που απέκτησαν τα παιδιά συνειδητοποίησαν, στο μέτρο των δυνατοτήτων τους, και αναγνώρισαν την αξία της τοπικής χλωρίδας και της αναγκαιότητας διατήρησης της φυσικής μας κληρονομιάς σε συνδυασμό με τη συμβολή της στην ήπια ανάπτυξη του νησιού μας. Εντόπισαν τα σύγχρονα οικολογικά προβλήματα και κατάλαβαν ότι πρέπει να νοιάζονται γι' αυτά. Απέκτησαν οικολογική συνείδηση.

Πολιτιστική διάσταση

Τραγούδια, μύθοι, παροιμίες, αινίγματα και ιστορίες αναδύθηκαν μέσα από την επαφή με την τοπική μας ιστορία και φάνηκε πόσο ο πολιτισμός επηρεάστηκε στον τόπο μας από τα φυτά, τα δέντρα που ήταν πηγή πνευματικής έμπνευσης για κάθε δημιουργό. Γονείς, δάσκαλοι και μαθητές ένιωσαν μεγάλη χαρά και συγκίνηση αντλώντας πληροφορίες από τη λαϊκή σοφία.

Φωτογραφία 11

Κοινωνική διάσταση

Έγινε ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης. Οι γονείς των μαθητών ενεπλάκησαν στην όλη διαδικασία και συμπαραστάθηκαν ενεργά.

Επιτεύχθηκε ως ένα βαθμό αλλαγή στάσης της εκπαιδευτικής κοινότητας (μαθητές -γονείς) ως προς το σεβασμό και την προστασία του περιβάλλοντος.

Στα παιδιά έγινε φανερό πόσο οι κοινωνικές δομές επηρεάζουν τις εκάστοτε αποφάσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς η κοινωνία είναι πάντοτε ο πρώτος αποδέκτης κάθε οικολογικού προβλήματος και δίνονται συνήθως ευκαιρίες για συγκρούσεις που προκύπτουν από τα διαφορετικά συμφέροντα που επηρεάζουν τον τρόπο αντιμετώπισης κάθε περιβαλλοντικού ζητήματος.

Οικονομική διάσταση

Συγκρουσιακές καταστάσεις οικονομικών συμφερόντων γίνονται εύκολα φανερές στα κομμάτια γης και στην καλλιέργειά τους. Το κέρδος επηρεάζει τους τρόπους καλλιέργειας σε βάρος της προστασίας εδάφους και φυτών. Έγινε κατανοητό πόσο απαραίτητη είναι η στροφή στην καλλιέργεια παραδοσιακών φυτών – μαστιχόδενδρου, εσπεριδοειδών για την ανάπτυξη της του πρωτογενούς τομέα της τοπικής οικονομίας.

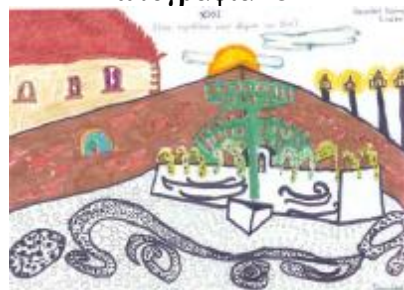
Αισθητική διάσταση

Μέσα από στις εκδρομές στη φύση -στα περιβαλλοντικά μονοπάτια -γνώρισαν την ομορφιά της και αισθάνθηκαν την ανάγκη προστασίας της. Κυρίαρχο ήταν το αίσθημα της γαλήνης και της απόλαυσης. Επίσης μεγάλη ικανοποίηση αισθάνθηκαν από την ανακάλυψη της γνώσης από τους ίδιους.

Φωτογραφία 12

Φωτογραφία 13

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ματσαγγούρας Η.(1998) *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία*, Αθήνα:Γρηγόρης
2. Frey K. (1986) *Η Μέθοδος Project*, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη
3. Φλογαίτη Ε. (1993) *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Αθήνα :Ελληνικές Πανεπιστημιακές εκδόσεις
4. Κουσουρήs Θ. Αθανασάκης Α.(1994) *Περιβάλλον, οικολογία, Εκπαίδευση*, Αθήνα: Σαββάλας
5. Αθανασάκης Α.(1996)*Οικοπεριβαλλοντική Παιδαγωγική* ,Αθήνα: Δαρδανός
6. Καλαϊτζίδης Δ.(2000) *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση* ,Ξάνθη:Σπανίδης
7. Σφήκας Γ.(1992) *Αγριολούλουδα της Ελλάδας*, Αθήνα: Ευσταθιάδης
8. Σφήκας Γ.(1983)*Δένδρα και θάμνοι της Ελλάδας*, Αθήνα : Ευσταθιάδης
9. Σφήκας Γ.(1979) *Φαρμακευτικά φυτά της Ελλάδας*, Αθήνα: Ευσταθιάδης
10. Σαλιάρης Π.(1995)*Γ' αγριολούλουδα της Χίου*, Χίος:Δήμος Ομηρούπολης
11. Κρόκος Γ.(1996) *Είντα γίνεται στη Χιο;* Μοσχάτο:Σανιδάς
12. Κέντρο Χιακών Μελετών Πελοποννήσιο (2003)*Παραμύθια απ'το Κουδούνι*, Χίος: Έντυπο